

Het verlangen van het hedendaags museum

Tibau De Paepe

Hoe maak je een museum dat geen museum is? Het is een vraag waar hedendaagse cultuurhuizen dol op zijn. Het is een ambitieuze en tegelijk ook holle vraag. Bij Abby in Kortrijk blijkt ze echter verrassend ernstig genomen. Het museum huist in de voormalige Groeningeabdij in het Begijnhofpark en probeert die historische veelheid aan ruimtelijke praktijken (bidden, slapen, eten, samenkomen) niet weg te restaureren, maar opnieuw productief te maken. Barozzi Veiga en TAB Architects ontwierpen geen eenduidig museum, maar een complex van verschillende ervaringen, trajecten en ritmes.

Die complexiteit voel je al meteen bij het binnenkomen. Op het gelijkvloers vormt de onthaalruimte een kruispunt van circulaties naar de trap en de hogere verdiepingen, naar de kapel, naar de ondergrondse zalen en naar het nieuwe paviljoen. Rechts ligt eerst nog een ruimte met een merkwaardige naam: de living. Het is een experiment eerder dan een klassieke museumruimte. Kunstenaars ontwerpen er meubels en bezoekers mogen er vrij zitten, lezen of afspreken, op en tussen de hedendaagse werken. Als toe-eigenbare plek is het idee genereus, al ligt de ruimte wat verscholen achter het inkomsas om vanzelfsprekend publiek bezit te worden. De ruimte had misschien nog radicaler naar de stad geopend mogen worden.

Verderop opent zich de kapel, en daar gebeurt iets heel anders. De architecten hebben de ruimte niet gevuld, maar juist leeggehaald. Tussenverdiepingen verdwenen en de ruimte werd geneutraliseerd. Dat levert een indrukwekkend resultaat op. De kapel oogt nog steeds sacraal, maar wordt tegelijk een flexibele tentoonstellingsruimte voor hedendaagse kunst.

Gaandeweg ontvouwt zich een cadans in het gebouw, met in elke ruimte een nieuwe aanleiding tot nieuwsgierigheid. De afdaling naar de ondergrondse zalen volgt bijna vanzelf. Daar liggen twee eerder klassieke white boxes. Hier mag ABBY dan toch een museum zijn. Gelukkig maar, want het ondergrondse karakter, het gecontroleerde licht en de stilte geven deze ruimtes de rust, concentratie en afzondering die ze nodig hebben. In de multifunctionele omgeving die in en rond ABBY is ontstaan, krijgt kunst daardoor nog altijd de condities die ze nodig heeft.

En dan is er het nieuwe paviljoen: zwart, puntig, langgerekt. Een statement dat zich niet verschuilt, maar als baken in het park landt. Langs de buitenkant sluit het in kleur en vorm aan op muren, daken en bomen, terwijl het met grote raampartijen al iets van zijn binnenruimte prijsgeeft. Daarbinnen ontvouwt zich een interpretatie van een abdijsrefter, met hoge, dieprode wanden die de ruimte intens en tegelijkertijd warm maken. Waar de living zich nog aandient als een enigszins teruggetrokken experiment, neemt dit paviljoen zonder aarzeling een publieke en uitnodigende rol op. Het is eigenlijk geen aanvulling op het museum, maar een plek waar je evengoed terecht komt zonder intentie om kunst te bekijken. Een plek voor samenzijn eerder dan beschouwing.

Dus, hoe maak je een museum dat geen museum is? Bij ABBY lijkt het antwoord te liggen in het paviljoen, waar het gebouw zich het meest openstelt als levendige plek, en waar naast het museum iets ontstaat wat minstens even belangrijk wordt.